

Willi

Když při natáčení filmů o okupaci potřebují poradit s nějakým detailem, často pošlou pro Williho. V Paříži jsou i další Němci se vzpomínkami na válku, ale ti nemají buď zájem nebo čas. Studenti jsou moc mladí. Neznají písňe do pochodu. A upřímně řečeno, na tuhle mládež není spolehnout, že by dokázala zpívat a současně maširovat – nebere věc dost vážně. Willi, který je má vyceповat na natáčení, často ztratí trpělivost. Ty kluky baví mít roli, vidět zblízka filmové hvězdy a šaškovat v uniformě, ale nevloží se do toho naplno.

„Když si pomyslím, že jsem byl připravenej za vás padnout!“ říká Willi.

Willi je malý, tlustý a blond. Oči má modré jako chrpy. Kراتičké řasy skoro nejsou vidět. Když stráví celý den na slunci ve snaze vydrezúrovat oddíl děcek k organizované činnosti, bělmo očí mu zrudne a v obličeji vypadá, jako by si ho smočil ve víně. On se ale vína ani netkne. A taky nemá rád cigarety. Když vidí děvčata kouřit, skličuje ho to.

Dřív, říká – a podle všeho tím míní dobu, kdy dospíval –, bylo tělesné zdraví předmětem pýchy a o dívkách se dozvídal jen samé hezké věci.

Willi byl až do konce roku 1948 ve francouzském zajetí. Snil přitom o domově, ale když se vrátil, jedna jeho sestra chodila s Američanem a celá rodina, šťastná jak blechy, poskakovala kolem nového bohatého švagra, stavitele ze Stuttgartu. Francouzi nás u sebe měli čtyři roky, říkal si Willi, ale nenaučili se ani slovo německy, a když nám někdo mohl vrazit kudlu do zad, tak to udělal. Nemá Francouze o nic raději než Němce, jenom jimi míň pohrdá. Doma byl ten neustále bohatnoucí švagr. Willi se nedokázal začlenit a po nějaké době odjel do Paříže. Musí mu být kolem pětatřiceti, ale vypadá na pětadvacet. Věk na něm je vidět; kdykoli je něčím

zaskočený, nerozumí, co se stalo, anebo se mu situace vymkla a někdo jiný má navrch.

Práce u filmu je jenom příležitostná, ale finančně zcela zásadní. Za to, co dělá, je placen poměrně dobře. Občas se seznámí s děvčetem a doufá, že to k něčemu povede – pořád hledá –, ale nikdy zatím neměl jistotu, že to je ta pravá.

Když ho propustili ze zajateckého tábora a domov se mu znechutil, napadlo ho, co takhle vstoupit do cizinecké legie. Dnes je rád, že to neudělal. Do legie se přihlásil Williho kamarád Ernst: měl už zajetí po krk a tohle byla jediná možnost, jak se dostat ven. Často spolu o těch časech a o tom, co se tehdy dělo, mluví. Získaná vyznamenání jim strhli nepřátelští vojáci, kteří si sestavovali soukromé sbírky, ale Ernst s Willim si navzájem vyrobili vyznamenání s nápisem „Matka“ a „Brzy doma“ a podobně. Ernst byl s legií v Indočíně a v Alžíru. Má to těžké; přestože byl dobrý voják, celý život sloužil u poražených armád. Legie mu byla naprosto k ničemu, nic ho nenaučili. A teď otálejí s vyplácením výsluhy. Ernst zůstává v Paříži a čeká, až mu ji přiřknou. Pomalu to vypadá, že se nedočká. Kdykoli jde na příslušný úřad, řeknou mu, že mu ve složce chybí nějaký dokument. Když pak přijde s dokumentem, řeknou mu, že musí přijít jindy. Jestli mu výsluhu nedají hodně rychle, bude to problém – Ernst nemá ve Francii povolení k pobytu. Neobdržel je, protože nemá zdroj příjmů, trvalé bydliště ani profesi. Války skončily, Ernst může jít domů. Ale on domů nechce. Je přesvědčený, že pokud odjede z Francie, k výsluze si ani nepřičichne. Všecko závisí na tom, aby se na úřadě objevil ve správný den a měl ve složce všechny dokumenty.

Když Willi posledně pracoval u filmu, opatřil Ernstovi roličku. Nebylo to snadné, protože Ernst je vyhublý a tmavovlasý. Nemá německou vojenskou figuru. Willi mu tu práci zajistil tvrzením, že Ernst byl dřív německý důstojník, což ovšem není pravda. Nemá na to věk: v roce 1944, kdy padl do zajetí, mu bylo asi šestnáct. V tom filmu hraje esesáka,

který má na ulici před domem zatknout židovský manžel-
ský pár. Scéna vypadá následovně: manžela převlečeného za
skromného profesora ve středním věku s manželkou v kos-
týmu skromné profesorské ženy zastaví dva esesáci (jedním
z nich je Ernst), když manželé jednou takhle odpoledne na
sklonku léta přicházejí zavěšení do sebe ke dveřím. Manžel
nese složené noviny a bochník chleba.

Ernst dostal pokyn do profesora strčit, zatímco druhý ese-
sák (student chemie) má držet manželku za loket.

Ernst k herci zamumlá „Promiňte“ a strčí do něho.

„Vysvětlete mu to německy,“ řekne režisér Willimu.

„Neomlouvej se,“ řekne Willi tiše. „Jemu nevadí, že do ně-
ho strčíš. Je na to připravený.“

„Když na to je připravený...“ Ale pak znovu řekne: „Pro-
miňte.“

Jestli to prošvihne potřetí, filmaři ho nepoužijí. Byla by to
škoda, protože Ernst se snaží a ty peníze potřebuje. Willi to-
mu rozumí: Ernst si profesora příliš považuje. Neublížil by
ani mouše. Někdo někdy musel nějaké mouše ublížit, pro-
tože jinak by se pořád nenatáčely tyhle filmy. Ale Willi ani
Ernst to nebyli.

„Pořádně do něho strč,“ prohlásí najednou se smíchem
Willi, „a hned zítra ti výsluhu dají.“

Ernst do profesora strčí tak prudce, že chudák spadne na
manželku. Ta vykřikne: „Chleba!“, ale pozdě: chleba spadl
na špinavý chodník. Oba manželé se pro něj shýbnou. Že-
na dál drží profesora za paži. Vloží bochník do složených
novin a něžně od manžela celý balíček převezme. Ernst se
studentem chemie nemají dál co na práci. Manželé mezi
oběma esesáky projdou, jako kdyby od začátku věděli, jak
tohle odpoledne dopadne.

„To s tím chlebem je vynikající,“ prohlásí režisér.

Hlavní hvězdě filmu, hrdince francouzského hnutí odporu,
to připadá moc okaté. Natočí se dvě verze, jedna, ve které
chleba spadne na zem, a jedna, ve které si profesor rozbije

brýle. Ernst už ví, jak na to, a srazí profesorovi brýle z nosu, aniž by říkal „Promiňte“.

Hrdinka z hnutí odporu je Italka. Kouká po Willim, ale je to kuřačka a mluví sprostě a to Willi nesnáší. Má hroznou pleť. Vypadá, jako by měla neštovice. Willi se od kohosi dozví, že prý dřív dělala v Římě prostitutku.

Líbí se mu ta dívka, která hraje profesorovu dceru. Je to šestnáctiletá Pařížanka, která až do té doby studovala v klášterní internátní škole. S křikem utíká za rodiči po chodníku. Willi soudí, že to dělá dobře. Připadá mu čistá a hodná. Už si všiml, že je na place s doprovodem a že nekouří. Jenomže jestli se k ní někdo dostane, tak to bude Ernst. Ernst má u děvčat víc štěstí než Willi. Má těžký život a na to děvčata slyší. Willi nemá na co si naříkat a scházejí mu konverzační témata. Ví, že kvůli jakési slabině ve svém počínání vždycky ztratí kontrolu, ale není si jistý, kde ten problém začíná.

Před dvěma lety se Willi při jiném natáčení seznámil s dívkou, která byla téhle podobná. Měla blond vlasy, ostříhané nakrátko jako kluk, a na krku srdíčko na zlatém řetízku. Byla tichá a jemná: pokaždé to je stejná dívka, ta, o níž mu kdysi řekli, že ji musí chránit. Jednou odpoledne, když nikdo nebyl doma, ho blondýnka pozvala do bytu rodičů. Bydlela ve starém domě s vysokými stropy. Willi si pamatuje, jak se z okna díval na stromy. Dívka byla pyšná, že hostí muže, a přinesla mu na tácku led a whisky. Když pití odmítl, urazila se a sedla si od něho co nejdál. Dala nohy křížem, koukala z okna, splétala a rozplétala zlatý řetízek.

Položil jí hloupou otázku. Zeptal se: „Ty mě nemáš ráda?“ Pokaždé se zeptá moc brzo, a proto se mu nedaří.

„Není to jedno?“ řekla dívka. Ta otázka jí vadila. Přiměl ji uvědomit si, že dokáže být krutá.

Uvažoval, co dál říct, a nahmátl rukou popelník z lapisu lazuli.

„Můj švagr ve Stuttgartu má tímhle obloženou koupelnu,“ řekl.

„Nemluv nesmysly,“ řekla dívka. „Tohle je lapis lazuli.“

„Ať je to, co chce, můj švagr tím má obloženou koupelnu.“

„To je hloupost. Jen si představ, kolik by to stálo! Obyčejný popelník stojí – nevím přesně kolik. Nejspíš má modré kachlíky nebo modrý mramor nebo tak něco.“

Willi popelník potěžkal a odpověděl: „Určitě je to tohle.“

„Tak musí být příšerně bohatý – gangster. A navíc by to bylo vulgární.“

Stejně to na ni udělalo dojem. To viděl. Zírala na ten popelník. Zapomněla, na co se jí Willi ptal. Měl teď navrch, ale jenom díky švagrovi. Najednou mu proběhlo hlavou, že je jiná, než si myslel. Zůstal ještě chvíli, jenom ze slušnosti, a pak šel. Nikdy ji pak už neviděl.

Po tak dlouhém čekání chce jistotu; po tak dlouhém čekání si nemůže dovolit omyl.

(1963)